

بازار ۲۰۸ میلیارد دلاری گردشگری کشورهای اسلامی

مفصله ۸

روزنامه خبری، تحلیلی، دانشگاهی صبح ایران
صدای نخبگان، نگاه جوانان

۶ صفحه
۵۰۰۰ تومان

فصل جدید راه‌پیمایی
روایت سال‌های جنگ

شماره مسلسل ۴۴۴۴
دو هفته ۱۹ تیر ۱۴۰۲
۲۱ دهم ۱۴۴۴
۱۰ شهریور ۲۰۲۳
شماره ۳۹۰۸

مدیر جدید فارابی با ایده نو بیاید

سینمای ملی فقط عابربانگ نمی خواهد

۱۳ و ۱۲

www.fdn.ir | Mon | 10 Jul 2023 | vol.15 | No. 3908 | 16 Pages

سیطره‌یولداها

پرده اول: ۸۰ درصد رتبه‌های زیر ۳ هزار کنکور در اختیار ۳ دهک ثروتمند است

پرده دوم: طبق برنامه هفتم دانشگاه‌های دولتی هم با سرعت پولی می شوند و هم بسیار گران

اداره می شوند؛ شهریه واقعی دانشجویان دولتی به طور متوسط ۵۶ میلیون در سال خواهد بود

گزارش «فرهیختگان» از نشست ادبیات فارسی و حل مسائل اجتماعی

در خدمت و خیانت ادبیات و جنبش اجتماعی

۱۵، ۱۶

این مرده احیاناً نمی شود

حیات مصنوعی ناتو با این رفتن خطر جنگ افزوری
آلمانی‌ها و امپراتوری ایدئولوژیک روس‌ها

۱۷

۶ ماه پس از ظهور ChatGPT، آموزش عالی دنیا در حال مواجهه با یک چالش فناورانه است

سیاه و سفید هوش مصنوعی در دانشگاه‌ها

۱۸

یادداشت

سیاست و تقاضای هویت

مختلف ایرانی به‌رغم اختلاف در قومیت‌ها [و حتی زبان محلی، دین و مذهب مختلف] و گروه‌های فارس، آذری، کرد، بلوچ و ترکمن و... همگی خود را دارای هویت ایرانی و از نژاد آسیایی می‌شناسند و اکثر به دنبال تکیه بر قومیت، جدای از فضای جغرافیایی ایران نبوده‌اند. گواه بر این مساله، حضور همه اقوام، ادیان و مذاهب ایرانی در دفاع از کشور در جنگ‌های مختلف خصوصاً در هشت سال دفاع مقدس می‌باشد.

کاستلز طبق فرضیه‌ای که طراحی کرده می‌گوید: «به‌طور کلی اینکه چه کسی و به چه منظوری هویت جمعی را برساند، تا حد زیادی تعیین کننده محتوای نماندن هویت مورد نظر و معنای آن برای کسانی است که خود را با آن یکی می‌دانند یا خود را بیرون آن تصور می‌کنند.» از آنجا که ساختن اجتماعی هویت همواره در بستر روابط قدرت صورت می‌پذیرد، وی این سه صورت و منشأ بر ساختن هویت‌نمای قائل می‌شود: هویت مشروعیت‌بخش توسط نهاد‌های غالب جامعه ایجاد می‌شود تا سلطه آنها را بر کنشگران اجتماعی گسترش دهد و عقلانی کند. هویت مقاومت به دست کنشگرانی ایجاد می‌شود که در اوضاع و احوال یا شرایطی قرار دارند که از طرف منطق سلطه‌ی ارش دانسته می‌شود یا داغ‌ننگ بر آن زده می‌شود. هنگامی که کنشگران اجتماعی با استفاده از هرگونه مواد و مصالح فرهنگی قابل دسترسی، هویت جدیدی می‌سازند که موقعیت آنان را در جامعه از نو تعریف می‌کند و به این ترتیب در پی تغییر شکل کل ساخت اجتماعی هستند، هویت برنامه‌دار تحقق می‌یابد.

کاستلز معتقد است هر یک از فرایندهای هویت‌سازی، به نتیجه متفاوتی منتهی می‌شود. هویت مشروعیت‌بخش جامعه مدنی را ایجاد می‌کند. هویت مقاومت منجر به ایجاد جماعت‌ها یا اجتماعات می‌شود. سومین فرآیند ساختن هویت، یعنی هویت برنامه‌دار، به ایجاد سوژه می‌انجامد. سوژه‌ها با اینکه به وسیله افراد ساخته می‌شوند، همان افراد نیستند. سوژه‌ها کنشگر اجتماعی جمعی هستند که افراد به کمک آنها در تجربه‌های خود به معنایی همه‌جانبه دست می‌یابند. در اینجا ساختن هویت، پروژه‌ها یا برنامه‌های برای یک زندگی متفاوت است که هرچند ممکن است مبتنی بر یک هویت تحت‌مستقیم باشد، اما در جهت دگرگونی جامعه به‌منزله استوار برنامه این هویت گسترش یافته است.

کاستلز برخلاف گیدنز معتقد است پیدایش جامعه شبکه‌ای فرآیندهای بر ساختن هویت را در دوره‌های متأخر زیر سوال می‌برد و به این ترتیب شکل‌های جدیدی از تغییر اجتماعی خلق می‌کند.

هویت به معنای سیال بودن و تغییر هویت، در نتیجه دگرگونی شرایط فرهنگی و اجتماعی و ظهور دانش‌ها، دانسته‌ها و به‌خصوص تکنولوژی‌های ارتباطی و رسانه‌های جدید است. به تعبیری دیگر، تلقی یا تصور هویت به مثابه امری ثابت، ازلی و ابدی به پایان رسیده است. از این رو دیگر هویت ملی در تمام ابعادش، رنگ‌های مختلفی به خود گرفته و متناسب با شرایط تازه اشکال تازه‌ای از آن ظهور و بروز می‌یابد. از دیدگاه جامعه‌شناسانه به آسانی می‌توان در این باره به توافق رسید که تمام هویت‌ها برساخته می‌شوند، اما مساله اصلی این است که چگونه؟ از چه چیزی؟ توسط چه کسی؟ و به چه منظوری؟ برای بر ساختن هویت‌ها از مواد و مصالحی مثل تاریخ، جغرافی، زیست‌شناسی، نهاد‌های تولید و بازتولید، خاطره جمعی، روایات شخصی، دستگاه و جهاز قدرت و وحی و الهامات دینی استفاده می‌شود. اما افراد، گروه‌های اجتماعی و جوامع تمامی این مواد خام را می‌پروراند و معنای آنها را مطابق با الزامات اجتماعی و پروژه‌های فرهنگی که ریشه در ساخت اجتماعی و چهارچوب زمانی مکانی آنها دارد، از نو تنظیم می‌کنند.

بحث هویت ملی در ایران پیچیده و دشوار است. بخشی از دلایل این پیچیدگی نظری است که ریشه‌های داخلی و خارجی دارد و بخشی دیگر دلایل عینی و واقعی دارد که آن نیز ریشه‌های داخلی و خارجی دارد.

مقام معظم رهبری درباره اهمیت هویت می‌فرمایند: «در مورد آموزش و پرورش، یک نکته کلی وجود دارد که بنده روی آن تاکید می‌کنم، در صحبت‌ها و نوشته‌ها هم تکرار شده این معنا مایبستی کاری کنیم که دانش آموز ما دارای هویت ملی بشود؛ هدف از تربیت دانش آموز، از آمدن این دانش آموز به مدرسه، به دبستان یا دبیرستان، صرفاً این نباشد که بخواند درس یاد بگیرد. خوب بله، درس هم باید یاد بگیرد، علم هم باید بیاموزد، اما مهم‌تر از علم آموزی یا لااقل در حد علم آموزی این است که او احساس هویت بکند، یک انسان با هویت ساخته بشود در اینجا که هویت ملی و احساس اعتماد به نفس ملی پیدا بکند و کودک ما از عمق جان، با افتخارات کشور آشنا بشود؛ این چیزی است که امروز وجود ندارد... ما چرا افتخارات ملی خودمان را نمی‌شناسیم؟ این خیلی مهم است. یک بخش از این چیزهایی که می‌گوییم «هویت ملی» همین است که افتخارات ملی را، گذشته‌های ما، گذشته سیاسی را، گذشته بین‌المللی را بشناسند، تلاشی که شده و مجاهدتی که شده بشناسند. فضایی انقلاب را چه تعدادی از این بچه‌های امروز،

افتخار آفرینان جهانی و بزرگان دینی و همه کسانی که برای این مرز و بوم زحمت کشیدند و می‌کشند و در عرصه‌های مختلف علمی، فرهنگی، ورزشی... افتخار آفرینی می‌کنند، بیایم و اصالت خود را از دست ندهیم و به آن افتخار کنیم. حفظ اصالت آنقدر مهم است که وقتی اصالت خود را حفظ کنیم، باقی خواهیم ماند. برای اینکه اصلاً تاریخ ما هویت ما است. اگر از گذشته خود گسسته شویم چیزی باقی نخواهد ماند. نه تجدد کاذب را بخواهیم و نه سنت مصنوعی را، سنت واقعی را بخواهیم که با تجدید حیات آن، سنت خود را حفظ کنیم.

هویت با یکی از نیازهای دائمی انسان، یعنی نیاز به بازشناسی یا به رسمیت شناخته شدن از سوی دیگران و جامعه پیوند می‌خورد. وقتی هویت فرد یا گروهی انکار یا تحقیر می‌شود بدن معناست که موجودیت آن فرد یا گروه زیر سوال رفته و پذیرفته نمی‌شود. بنابراین می‌توان گفت: در کشورهای استبدادی و دیکتاتوری که شأن و مقام و جایگاهی برای مردم شناخته نمی‌شود، همچنان هویت مساله اول اجتماعی و سیاسی آنهاست. از این رو می‌توان گفت: هویت و تلاش برای کسب شأن و جایگاه و کسب هویت در بیشتر کشورهای جهان، امری رو به گسترش و دغدغه‌ای جدی برای مردم است. هویت، می‌تواند موضوع پیچیده‌ای باشد. وقتی توجه خودمان را از مفهوم همسان بودن با خود، به مفهوم سهیم بودن در هویت با افرادی دیگر از گروهی خاص معطوف می‌کنیم، یعنی شکلی که ایده یا فکر هویت اجتماعی غالباً به خود می‌گیرد، بر پیچیدگی آن افزوده می‌شود. مفهوم هویت از طرق مختلف بر افکار و اعمال ما اثر می‌گذارد. هویت‌ها، جملگی ساخته می‌شوند و اگرچه طبیعی به نظر می‌رسند، اما در واقع طبیعی و ذاتی نیستند. قدرت‌های مسلط، همواره دست‌اندر کار هویت‌سازی هستند و برای حفظ این هویت می‌کوشند. پس اگر هویت‌ها ساخته می‌شوند، باید منابع و مصالحی نیز برای ساخت آنها وجود داشته باشد. به بیان دیگر در هر جامعه‌ای باید منابعی و مصالحی نیز برای ساخت آنها وجود داشته باشد. به بیان دیگر هر جامعه باید منابعی هویت‌بخش و معنا آفرین را در اختیار اعضای خود قرار دهد تا آنان بتوانند هویت بیابند و زندگی خود را معنا دار سازند. شرایط و چهارچوب لازم برای ترکیب، پردازش و بازتعریف منابع هویت‌بخش هم توسط جوامع و گفتمان‌های مسلط فراهم می‌شود.

به روایت آنتونی گیدنز و بسیاری از نظریه پردازان اجتماعی دیگر، هویت انسان معاصر خصلت بازاندیشانه یا بازتابی دارد. بازتابندگی

سید حسین امالی
دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی سیاسی

متخصصان علوم سیاسی و جامعه‌شناسی معتقدند بشر امروز، بیش از هر زمان دیگری به موضوع هویت نیازمند است. در این بین کشور ما ایران با توجه به قومیت‌ها و قبایل و طوایفی که البته همگی در زیر مجموعه آریایی می‌گنجد، به اهمیت این مساله واقف است. بسیاری از دشمنان در پی گسستن هویت‌های ملی و رشد و عمق بخشیدن به هویت‌های محلی و قومی و قبیله‌ای هستند. تعدادی از اندیشمندان و توده‌های وابسته هم به این امر اهتمام ورزیده و بر طبل آنها می‌کوبند. باید راه چاره‌ای اندیشید و مردم خصوصاً جوانان را به این کشور و این آب و خاک و فرهنگ وفادارتر کرد. این مساله زمانی خود را بیشتر نمایان می‌کند که آمار مهاجران از کشور اعم از تحصیل کرده و غیرتحصیل کرده را ببینیم تا عمق و خامت اوضاع را درک کنیم. اگرچه برخی از این دانشجویان مهاجر به کشور برمی‌گردند، اما بیشتر آنها در همان جارجل اقامت می‌گزینند. اخیراً تعدادی از پزشکان، پرستاران، ورزشکاران و هنرمندان کشور ما به دلایل مختلف که عمدتاً اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی است، کشور را ترک کردند و تابعیت کشورهای دیگری را پذیرفتند. البته هر نوع مهاجرتی صرفاً و ذاتاً بد نیست، مهاجرانی وجود دارند که نه تنها در فرهنگ غرب هم‌ضم نمی‌شوند و اصالت فرهنگی خود را حفظ می‌کنند، بلکه حتی فرهنگ و اصالت ایرانی اسلامی ما را در آنجا نشتر می‌دهند.

از ابتدای مواجهه با فرهنگ جدید غرب موسوم به مدرنیته یا تجدد، از طرف اندیشمندان، روشنفکران، روحانیون و به هر حال بزرگان فرهنگی این کشور دیدگاه‌های مختلفی مطرح شد. عده‌ای تمایل داشتند خود را تسلیم آن کنیم و از سر تا پا غربی شویم. عده‌ای بالکل به‌مقابله با آن برخاستند و مخالفت کردند. عده‌ای هم راه متعادل‌تری را برگزیدند و گفتند محاسن آن را بگیریم و معایب و مضرات آن را دور بریزیم. به هر حال مردم هم عملاً سه این گرایش را در میان خود دارند. عده‌ای غرب‌گرا، عده‌ای سنتی و عده‌ای هم ترکیبی از سنت و تجدد را در خود جمع کرده‌اند.

روی دیگر سکه غرب‌گرایی و از دست دادن هویت و اصالت فرهنگی مان، هویت ایرانی-اسلامی است که به وطن، آب و خاک، دین، فرهنگ، سنت، تمدن باستانی، دانشمندان، ادبا، شاعران،

انا لله و انا الیه راجعون

برادر گرامی جناب آقای حسین شریعتمداری
نماینده محترم ولی فقیه و سرپرست موسسه کیهان

خبر درگذشت همشیره گرامی تان را تسلیت عرض نموده و از درگاه خداوند متعال برای آن مرحومه رحمت واسعه الهی و برای شما و خانواده محترم تان صبر جمیل و اجر جزیل مسالت می‌نمایم.

حمیدرضا مقدم فر

انا لله و انا الیه راجعون

برادر محترم جناب آقای حاج حسین شریعتمداری
مصیبت درگذشت مرحومه مغفوره شریعتمداری، خواهر ارجمندتان را تسلیت گفته و از خداوند متعال برای آن فقیده سعیده مغفرت و رضوان الهی و برای جنابعالی و خانواده داغدار صبر جمیل و اجر جزیل مسالت می‌نمایم.

حمیدرضا مقدم فر

انا لله و انا الیه راجعون

جناب آقای حسین شریعتمداری
نماینده محترم ولی فقیه و سرپرست موسسه کیهان

درگذشت همشیره گرامی تان را تسلیت عرض نموده و از درگاه خداوند رحمان برای آن مرحومه رحمت واسعه الهی و برای شما و خانواده محترم تان صبر و اجر مسالت دارم.

مجید قلی زاده مدیرعامل خبرگزاری تسنیم

انا لله و انا الیه راجعون

جناب آقای حسین شریعتمداری
نماینده محترم ولی فقیه و سرپرست موسسه کیهان

درگذشت همشیره گرامی تان را تسلیت گفته، از درگاه خداوند متعال برای آن مرحومه رحمت و مغفرت الهی و برای شما و خانواده محترم تان صبر و اجر مسالت دارم.

روزنامه فرهیختگان